

TRANSILVANIA

FŌIA ASOCIAȚIUNEI TRANSILVANE PENTRU LITERATURA ROMÂNĂ ȘI
CULTURA POPORULUI ROMÂNŪ.

NrulŪ 2.

SIBIIŪ, 15 FEBRUARIE 1890.

AnulŪ XXI.

CĂRȚILE CELE MAI BUNE ȘI BIBLIOTECILE POPORANE.

II.

Bibliotecile s'au începutŪ, de cānd cultura, mai vechi în EgiptŪ, apoi Assiria, Persia, în Atena sub Pisistrați și în republica Romei, unile private, publice altele; accentuāmŪ cā se pominescŪ din bētrāni cele publice încă.

ConținutulŪ a fostŪ, din capulŪ locului, opuri de sciință și acte de statŪ, precum ne convinge Înālția Sa impēratēscā archiducele *Rainer*, cā a procuratŪ și acuma publicā fragmente din colecțiunile faraonilorŪ.

S'a distinsŪ biblioteca din Alissandria, înființatā domnindŪ *TolomeiŪ* în EgiptŪ. Ajunse se conținā tōtā literatura latinā, grēcā, egiptēnā, cărțile evreilorŪ în originalŪ și în traducere. Arsā în parte sub resbelulŪ alissandrinŪ, a restaurat'o *Cleopatra* cu cărțile ce le-a cāpētātŪ, donațiune dela AntoniŪ: era biblioteca mare dela PergamŪ din Asia, mai avutā dupā cea din Alissandria, și donarea produse resensŪ în Roma. La Alissandria, astfelŪ adjustatŪ ni-lŪ aflarā acestŪ institutŪ frumosŪ, cānd se adunarā în juru-i primii pārinți apostolici și invēțacei ai creștinismului, și înduplecarā sciințele sā dea ajutorŪ religiunei. Biblioteca devini școlā, universitate, cum amŪ dice unŪ colegiŪ „*de propaganda fide*“.

În Roma erau bibliotecī mai multe. Fiā-care impēratŪ doria sā-și eternizeze numele. ServițiulŪ prestatŪ sciinței duce la eternizare. *AugustŪ* a înființatŪ două, *TraianŪ* una,

mare și bogată; seclulă ală patrulea număra acolo bibliotecă publice deja 28.

De acum biserica întră în emulațiune cu împăratulă și cu statulă. Seclulă ală cincilea se crede în dreptulă a purta datulă bibliotecă din Vaticanulă. Dar e mai epocală timpulă cu *Magnus Aurelius Cassiodorus* (a vecuită între 465—565—100 de ani).

Educațiunea, renumele și averea familiei, onestitatea caracterului, tóte aú contribuită a-î deschide lui *Cassiodorulă* calea iute la diregătoriile prime în statulă, sub regilă *Odoacru*, *Teodoriculă* și următorilă. A statulă lungulă timpulă prefectulă pretoriului, dignitatea cea mai înaltă, ce regilă goșilorulă în Italia o conservaseră din ierarchia imperiului romanulă.

La bătrânețe se retrase în monăstirea Vivariulă, ce insulă o înființase, când fuse guvernatorulă în Italia de sudulă. Antistele ală monăstireilă, *Cassiodorulă* întroude călugărilă în gramatică, stilistică, și-î face apoi ca, pre lângă esercițiile religioșe, să se ocupe de sciințe prin decopiarea opurilor classice; dênșilă se instruaulă prin decopiere, érá posteritățelă ni-aú salvatulă dela perire lucrărilă din antica lume de cultură. Antistele însușilă ni-a testatulă multe elaborate proprie, dintre carilă noi romănilă caută să pomenimulă cu pietate scriptele sale istorice, că din acele scripte ni-a remasulă unul estrasulă, opulă ce pórta numele lui *Iordanus* séu *Iornandes*, și titlululă: despre faptele geșilorulă („*de rebus geticis*“) de importanță pentru timpululă petrecerilă nóstrelă cu aceilă barbarilă în Dacia. La Vivariulă bătea pulsulă dela Alissandria, și antistele era inima întreprinderilorulă. Regula dela Vivariulă s'a respânditulă îndată la tóte monăstirile din Italia, Galia șcl. Așa s'aú începutulă bibliotecile de prin monăstirilă, carilă și-aú avutulă și mai aú parțelă lorulă mare și bună la civilisarea popórelorulă. Este *Cassiodorulă*, carele esprese mai marcatulă, și prinse să efeptuésclă acea ideilă sublimă, că: numai alianțală, ofensivă și defensivă, între religiune și sciință, póte să propage cultura. Afară de cadrululă alianțelă, este religiunea o superstițiune, sciință de pripasulă.

Suntă sofistă și amăgitori cei ce dică „să credă țeranulă ceea-ce nu scie, că ară fi tristă dacă ară crede numai cătă scie“. De totă alta e conclusiunea și detorința noastră, este să-'lă învățămă pre fie-cine a sci ceea-ce crede, și a-lă convinge că are lipsă de amendouă. Ce plăcere din laudele unuia, care nu te cunósce? aă dóră Dumneđu se va bucura de laudele ignoranțiloră !

Nici religioși (monachii) din orientă n'ău stată, prin acele ăile, cu mănile în sínă. Monăstirile din Siria, Armenia, Egiptă, dela Atos și Sinaï suntă bogate în colecțiună, și de acolo s'a nutrită adeseori cea din Vaticană, procurându originale și copie. Până și acuma, din orientă ne maiă suprinde, din când în când, descoperirea câte a unei scriptură vechă în acele deposite, cum fu, maiă în urmă, codicele vechă de evangeliă, publicată sub auspiciile Înălției Sale *Constantină* mare-principe de Russia. Constantinopolea, până se maiă susținu, încă nisuia să suplinéscă ceea-ce a perdută cultura prin căderea împériului romană apusénă, că stăruia pentru bibliotecă, anume împératulă *Vasiliă Macedo*, tata lui *Leo*, dela care avemă câte o poesiă în cărțile bisericesci, însemnată cu „facerea lui *Leo* împérată“. Cu „facere“ s'a tradusă „poesia“, și are multă rațiune. Acestă *Vasiliă* împérată ținea solă la curtea califiloră din Bagdad. Aseminea solă ală lui *Vasiliă* era *Fotiă*, și acolo scrise *Fotiă* maiă întregă opulă seă „Biblioteca“, ce l'a încheiată apoiă în Constantinopole, unde în urmă se fece patriarcă. Opulă cuprinde citațiună din 180 de autoră, ale căroră scripte, în partea maiă mare suntă perdute, seă conservate numaiă în acele citațiună. Conchidemă că, bogate aă fostă bibliotecile, cari i-aă stată lui *Fotiă* la dispușețiune în Bagdad și în Constantinopole, de óre-ce multă trebuie să culégă cine ajunge să alégă 180 vrednici de citată, și maiă conchidemă că mare este numărulă perdutoiloră. Să pominiă încă meritele familiei împéretesci a *Comneniloră*, și încheiămă cu speranța, ce-ă nutresce pre mulți, că: Sultanulă turcă va deschide salónele sale, și va permite publiculă să cerce-

teze colecțiunile împăraților romani și greci, cari stau acolo, de când mahomedanii luară dela creștini imperiul resăritenū; atunci se vorū afla multe opurī din classicitate, ce le nume-rămū încă între perdute, seū le poședemū numai în fragmente; și póte se vorū mai descoperi unile necunoscute.

Pe la finea evului mediū videmū, născute prin emula-țiune nobilă, bibliotecī pretotindenia, la monăstirī, orașe, in-stitute de învățamentū, municipie; escela biblioteca republicei de Veniția, de pe care a luatū îndemnū și modelū *Cosma* de *Medici* pentru cea din Florința. Mauriī în Ispania nu-meraū 70 de bibliotecī, cu sute de miī de opurī. E în-videratū că tóte timpurile aū avutū bibliotecī, de după pri-ceperea și trebuințele lorū, că le-aū consideratū de colonne pentru edificarea culturei, respective fără de cari palațiulū edificatū cade.

Venimū la invențiunea tiparului, și la *Luther* cu re-formațiunea seū separațiunea. De o parte cărțile sūntū mai eftine, de altă parte religiunea nouă impune tuturorū credin-cioșilorū a ceti sânta scriptură. Concursulū acestorū douē mominte puternice, arū fi trebuitū să realizeze acolo, încă atunci, cultura generală a poporului. Dar n'a fostū așa, că n'aū lăsatū bisericaniī și principii. Bisericianiī cu *Luther*, veđendū că poporulū, deșeptatū ceva, pretinde ușurare de sub sarcinile feudali și se întinde la arme, steteră puținū la îndoielă că ce e de făcutū, dar apoi predicarā apriatū în contra lucrării ce se pornise, érá principii vėrsarā sânge. A fostū „resbelulū cu țeraniī“. Țeraniī fuserā înfrânți, dar cartea totū a înaintatū și a dobânditū ceva.

Revoluțiunea francesă din seclulū trecutū, schimbă stările. Acum individulū dotatū cu libertate și egalitate, vede sórtea sa depusă în mánile sale. Convinsū că vinitoriulū depinde dela calitățile sale, începe îndată a se califica. Se întinde la carte, că este mijloculū celū mai eficace pentru calificare și reprezentante alū culturei.

Din convingere și de bună voiă se întinde la carte, că în Franția și în Belgiu nu esiste, nici până astăzi, o lege carea să impună cetățenilor obligământul generalu la învățatură. Și totuși, acele țeri sîntu ore mai puțin culte decâtu noi, cari stăm sub domnia obligământului generalu? Ear dacă cumva noi suntem înderētū, atunci nessulū causalū avem să-lū cercămū în libertate și în egalitate, este să facemū și noi, ca cele gazete angle, să sulevămū unū plebiscitū, fără nici o alusiune politică, numai din punctulū de vedere și din eschisivulū interesū alū culturei, să sulevămū plebiscitulū că: suntemū noi liberi, seū nu? avemū egalitate, seū nu? Să votămū cu toți la lumina dīlei!...

Dar în Franția, și în țerile ce-ī urmară pe calea culturei generalī, era problemă grea pentru noulū cetățenū liberū a-și alege carte de séma sa. Bibliotecile publice, cu autoriī din classicitate, vorbiaū limbe mōrte, lui necunoscute; totū așa opurile de sciință în limba națională, conțineau terminī proprii de sciință, pentru dēnsulū neînțeleși, și nu esplicabili. Voiosu pentru beneficiile unei societăți, acum democrate, elū simte durere că într'una nu se democratiaseră și sciințele. Dorulū de lectură de o parte, de altă parte lipsa de carte pre înțelesū, ni-lū aducū în perplessitate. Vinū speculanțiī, cu întreprinderile lorū, unī să-ī ajute, alțiī să-lū esploateze, când înființară „bibliotecī pentru inprumutare de cărți.“ Sūntū cunoscute aceste bibliotecī de inprumutare, cu materialulū și cu tendințele lorū. Nisuindū să profite din abonaminte sume câtū mai mari, multe degenerarā, că în locū să cultive gustulū cetitorilorū, ele se coborirā la nivelulū unū stratū necultū alū poporațiuneī, și provocarā o literatură de acéstă sémă, plină de narațiunī cu avēnturi, cu scene din familiile destrămate, povești despre averi căștigate din o întēmplare fără străduințe și fară combinațiunī logice; mai vērtosu conține acéstă literatură casuri criminalī, adevērate seū fantasate, în scurtū cu câtū crima e mai calificată, cu atāta cetirea e mai interesantă. Din atari fântāni se adapă anarchismulū, și acele

malcontente secte, cari pretindă, însă fără veri ună dreptă, că ar fi fiice ale socialismului. Aşa este biblioteca de împrumut.

Acastă direcţiune, ce poporul o primesce dela biblioteca de împrumut, pe calea preinsei calificări, a trebuit să inspire griji multe şi temeri grele în acele guverne, cari au înţelegere şi pörtă interesare pentru adevărata cultură şi fericire a poporului. Se cugetară cum să vindece răul, va să dică cum să schimbe direcţiunea. Guvernelorū de statū li se asociară municipiile şi mulţi bărbaţi privaţi de bună credinţă şi cu dare de mână. Cu stăruinţe unite aduseră la fiinţă, „bibliotecile poporane“, ce se mai dicū şi „bibliotecī libere“. Terminii de „poporane“ şi „libere“, sūntū terminī convenţionalī, ca să le desclinimū de cele anteriorī, că în faptă tóte sūntū libere şi sūntū ale poporului. Aceste bibliotecī poporane purcedū din vederea, că poporul doresce o lectură, ce nu numai să-lū desfăteze, dar să-i şi oferescă nescari cunoscinţe folositorie când să-şi câştige pânea de tóte zilele. Decī nū se potrivescū în cadrulū acestorū bibliotecī nici narraţiunile aventurióse, ce ameninţă facultatea de a judeca, în locū s'o desvólte şi s'o întărăscă, dar nici opurile de sciinţă profundă, menite pentru specialităţi şi pentru elita literariă. Atari bibliotecī sūntū deja, şi mai resarū ca din pământū, la Englitera, în Francia, prin Germania, în capitale, în oraşele provincialī şi până prin satele cele mai modeste, în mai multe locuri aşedate prin casele comunali, dar şi la şcoli, reuniuni, spitale şcl.

Parisulū are peste 80 de bibliotecī poporane seū libere şi tóte le dotéză oraşulū, de după trebuinţe. Posedū la unū milionū de tomuri. (Atâte tomuri nu sūntū în bibliotecile de sciinţe, între cari cea mai bogată, biblioteca împărătescă dela Parisū, numeră numai 800.000 de tomuri, érá în bibliotecile împărătesci dela Viena şi Petrupole sūntū mai puţine; ceea-ce provine din cercustanţa, că bibliotecile poporane posedū câte unū opū bunū în mai multe esemplare).

La Berolinū, oraşulū şi guvernulū contribuescū împreună pentru scopurile acestorū bibliotecī poporane, suma anuală,

calculată în valută austriacă, 27,000 de florini. La Dresda, orașul și guvernul dau 7000 de florini. Monacul Bavariei susține bibliotecile sale poporane proprie, la cari statul susține cu ajutorul anual de 6000 de florini.

În Viena, s'a formată numai de puțină ani „reuniunea generală din Austria inferioară pentru cultura poporului“, și are până acuma patru biblioteci poporane, la cari orașul contribuie 200 florini, eară dieta Austriei inferioare 300 florini, de tot 500 florini val. austr. Va să dică, cele puțin biblioteci poporane ale Vienei, sântă avisate a se susține mai vârtos din contribuiriile particularilor, în fruntea cărora este Majestatea Sa Impăratul.

Ne oprimă un pic la Viena. Disproporțiunea, ce se arată între celelalte orașe mari și Viena, a dată îndemnă diarul de acolo „Neue freie Presse“, ca în numărul său de Duminecă din 24 Novembre anulă expirat, să recomănde în atențiunea publicului activitatea disei reuniuni. Espune ordinea și promptitudinea, cu care sântă serviți cei ce întră în sălile de lectură, și cari cer să ducă acasă câte o carte pentru abonamentul anual de 50 de cruceri. Poporul onorat, scie să onoreze la rondul său, și înțelege binele ce i se face, că nu perde cărțile, nu le rumpe său mânjesce, precum se vedă atari lucruri și murdării pe cărțile din bibliotecile de imprumut. Pe o carte se vine la lună cel puțin un cetitor în calcul rotund, și tot în acest calcul se afirmă că germanul din Viena citește de 20 de ori mai mult decât cel din Berolină. De curând, cu permisiunea ministrului de resbel, reuniunea și-a estins activitatea și asupra caseranelor. În Dumineci, în dece locuri din Viena și juru, reuniunea arangază prelegeri publice. Autori, artiști, bărbați de litere și de specialități, au primit bucuros invitațiunea să vorbescă poporului, și sălile se umplu până la îndesate. Reuniunea speră să arangeze și concerte. După ostenela de o săptămână, lucratorul doresce o recreațiune în di de serbătoare, și mai bucuros merge la atari prelegeri său petreceri, decât

în birtă, ceea-ce s'a constatată deja. Înainte de reuniune, ministrul de justiție a fostă constrinsă să publice starea de asediū pe teritoriul de Floridsdorf, lângă Viena, de răulă anarchismulă, carele provoca continue conflicte publice, dar după ce se deschise acolo o bibliotecă poporană, anarchismulă s'a dusă, și acum ministrulă a dispusă aredicarea asediulă. Se încheiă cu apelū la publicū pentru spriginirea reuniunei. Apelulă produse emoțiune în Viena, și încurgū contribuirī bogate. Sântă lucruri frumoșe, dar nu ni s'aū splicatū citatele proporțiunī, cu numărulă biblioteciloră și sumele contribuiriloră, va să dică Parisulă: Viena = 80 : 4 și apoi Berolinulă: Viena = 270 : 5. Caută să primimū opiniunea că Viena a asceptatū să i-se facă tôte pre cale oficială. Numai de când cauza naționalităței cehe a luatū unū aventū, în deceniulă actuală, germanii se cređură avisați la activitate mai mare. Direcțiunea acestei activități este învederată, când diarulă amintitū ni spune, cu o satisfacere ostentativă, că Cehii din suburbiile vieneșe citescū germanesce multă. Se agită cu o cale pentru germanisarea cehiloră. Aici dară bibliotecile ajută reuniuniloră școlare, ce le-au înființatū germanii, nu numai cu scopuri de educațiune, fără și cu ore-care tendințe germanisătore. Cu durere caută să luămū notiță de uneltirile șireților pentru desnaționalisarea celorū dripiți, că atari uneltiri potū disgusta poporulă dela frumoșa instituțiune a biblioteciloră, poporane seū libere.

Ungurii nu vorū să remână înderetulă Vienei în veri o privință, deci la septemăna, după noua pornire în Viena, adecă la începutulă lunei Decembre esp. după unile pregătiri ținură în Budapesta o adunare, ca să se consulte, cum și ce să întreprindă și dênșii pentru atari bibliotecī poporane. Eraū scrietori și editori, cari aū negoțū de desfăcutū, și mai unile capacități, cari înțelegū că bibliotecile poporane potū face servițiū mai mare decâtū nobilulă kulturegylet. Nu sufere îndoielă, li place ideia de bibliotecī poporane, dar unii se întrebă între sine, că ce vorū face cu negoțulă de calitatea

bibliotecilor de împrumut: să-lu țină, nu-lu mai potu cu dobândă, de obtrusă, n'au cui să-lu obtrudă.

Caută să facem aici observațiunea, că la unguri, mai ca la noi, inițiativa individului și a reuniunii, este puțină dezvoltată. Dar de aici în colo, ne desclinim:

Când vine la noi o lipsă, departe de a-i cerca lecuire, o suportăm, cu totu quietismul nostru orientălu: cine a trimis'o pe capul nostru, vedă elu, de are să-i facă ceva. Să restornă lumea cu umeri, este păcatu și nu se pôte; aceste două arguminte valorose ne alină, și n'o resturnăm. În scurtu: noi sântem, pentru noi, de ajunsu și destui!

Când pe unguru l'ajunge o lipsă, densusu se mobilisază îndată și merge la guvern: să-mi faci! — Așa s'a petrecutu și adunarea din Budapesta. Se decise trimiterea unei deputațiuni la domnul ministru *Teleki*, ca să-i cêră spriginulă guvernului pentru bibliotecile poporane. Ministrul a primitu deputațiunea bine, a promisū totu concursulū sêu posibilū, și mai spuse trimișilorū, că în acêstă afacere caută să fiă cu o considerațiune la autonomia comunelorū, garantată lorū prin legi.

Êtă stadiulū de astăzi alū causei la noi, și deocamdată scimū atâta, că domnul ministru a reflectatū la legea comună. Vinitorulū are să ne deslucescă, ore în acêstă afacere vomū purcede conlucrându cu guvernulū, sêu că vomū continua și aici ținuta noastră de până acum întru apêrarea intereselorū de cultură națională.

Până atunci încă, detori sântemū a ne întreba, unde sântū bibliotecile noastre? Avemū veri una, carea să conțină barem din literatura română, produsele tôte? bibliotecile diecesane? ale institutelorū de învățămêntū? bibliotecile protopresbiteratelorū? ale reuniunilorū? ale parochiilorū celorū multe, tari și bogate, în cari averile se administréază fără inventarū? Ceea-ce se numesce, în unele locuri bibliotecă scolară, este amarū de puținū, și nu merită să pôrte acêstu nume. Din asemenea stare de lucruri urméză că juniū, eșiți din școlă,

adese-orî uită cetitulă, și peste totă instrucțiunea obligatoriă nu produce rodurile, ce le-amă pretinde dela dēnsa...

Problemă nouă ni-se impune în numele culturai, și nu ne putem subtrage; dați să-i satisfacem, încercându-ne fiă-care în propriu cerculă său de activitate. Cultura, ală căreia emîninte reprezentante este cartea, a devenit condițiune de esistență, de unde avisați sūntemă a stărui, precum țise germanulă, ca „fiă-care casă de dai-dómne, să posedă o mică bibliotecă alésă“.

Dr. *Giorgiă Popa*.

SPICUIRĂ DIN AUTORĂ STRĂINĂ ASUPRA ROMÂNILORŪ.

I.

Amă înaintea mea ună opă în limba germăną, căruia ȳ lipsesce fōia titulei; opulă e dedicatū principelui imp. archiducelui Ludovică Ioseph de Austria, ear' din cuprinsulă textului dedicării se vede, că e vorba de încercarea unei delucidării statistice a fostei granițe militare, scrisă de C. B. nobilū de Hietzinger în Viena la 20 Martie 1817.

Sciutū este, că o parte însemnată din granița militară constituia și ună teritorū din Bănatulă *Timișanū* și din *Transilvania*, a cărorū locuitori erau *români*; și așa dară dl Hietzinger tracteză în opulă seu și despre noi. Credemă deci a servi interesulă publicū românescū, când ne apucămă, a împărtăși unele estrase din acéstă lucrare, cari ne privescū pre noi români, ca să se vadă, cum ne descria și cum ne judeca străini înaintea cu 70 ani.

Tractândū despre desvoltarea istorică a graniței militare, autorulă enareză mai întēiū despre formarea graniței vendice și croate, apoi a urbei Caroline (Carlstädter), a Varașdinei și celei banale, trecēndū la tractarea despre constituirea comitatelorū Licei, Corboviei și a Zvonigradului, la pag. 29 începe a vorbi despre granița slavonă, tissaiană și murășană; pre noi ne înteresază numai cele două din urmă.

În urmarea resbelului din anul 1699 Austria reușise a răspinge pe turci din Ungaria până dincolo de Tissa și de Murășu, câștigându astfel un teritoriu destul de însemnat însă cu totul devastat și părăsit de locuitori. Numeroșii Rasciani (Sèrbii), cari în urma unui privilegiu din 1690 saut fost fugăriti peste Dunăre, se păreau a fi buni pentru împoporarea acestui teritoriu părăsit, prin colonizarea și constituirea lor ca grănițeri după modelul grănițel croate sub numele de grăniță *ungară, tissaiană și murășană*.

Va să dică despre români nu se face aici nici o amintire; însă în anotarea liniei mărginașe aflăm, că grănița tissaiană și cea murășană se trăgea dela Șoimușu peste Arad, Nadlak, Fenlak, Sânmiclăușu, Cianad, Szegedin, Martonoș, Canișa mică, Zenta, Becica și Șablia până la grănița slavonă și așadără cuprindea numeroșe comune ocupate de români.

La 1724 recucerindu-se și Bănatul Timișană dela turci, se transmută instituțiunea grănițel pe acestu teritoriu, ear teritoriul Tissei și alu Mureșului se încorporează la Ungaria, lăsându-se în voia poporațiunei a rămâne și a se supune jurisdicțiunei *provinciale* seu a trece pe noulu teritoriu *grănițerescū*. La anul 1773 se împărți acestu teritoriu în regimentul valachă, reg. illiric și regim. german.

La propunerea generalului de cavaleriă, Adolph baron de Buccov în 1761 se înființase grănița militară în *Transilvania*. În prima liniă era vorba a atrage în cadrulu acesteii instituțiuni pe secu, a căroru instituțiuni 'i deobligau la serviciul militar în lăuntrul țerei și afară de țără, dar a căroru dreptu de serviciu militar într'unu *corpă separată* l'au fostu perduto prin participarea lor la rebeliunea lui Rákoczy. Pre lângă acesta apoi mai recomandă numitul generalu, a primi și pe *români* între *grănițeri*, deorece Boerones recentiores, Bastyasonii în districtul Făgărașului și Sclopetarii în districtul ungurilor, dintre cari cei d'ânteu sunt nobili românilor, investiți cu pământuri, ear cesti din urmă

suntă îndatorați la serviciul în cetăți și de garnisone ¹⁾: dovezi acestea nedubitabile, că principii Transilvaniei aveau încă mai de multă dreptul, a însărcina și pe *românii* din teritoriul fiscal cu servicii *militare*, pre lângă acordarea de investiții militare. Din ambele națiuni se recomandă să se formeze cinci regimente *infanterie* și două regimente *cavalerie* în număr total de 17000 combatanți, cari să esecuteze serviciul militar d'alungul graniței către Valachia și Moldova. Însă pedecile, cari se opuneau realizării acestei idei, erau enorme. Buccov fu rechemat și înlocuit prin alt general, baronul Siscovich, dar și acestuia abia după tractări îndelungate și schimbări de note multiple cu diferitele autorități superioare și cu cancelaria aulică îi succese în fine, a sêrvêși actul militarisărei, a sêcuilor la anul 1764, ear a românilor la a. 1766.

Dupa o tabelă acludată la acestă opă numărul sufletelor era la anul 1815 în granița bănățenă 89.023 bărbați, 86,021 femei, suma 175,044; în granița transilvană 66,679 bărbați, 69,146 femei, suma 135,825.

Românii formaă pe atuncea cele două regimente *valache transilvane*, apoi trei din patru părți din regimentul *valach-iliric-banatică*, a treia parte din regimentul *husarilor secuesci* și cam totă atâta din regimentul *germano-banatică*.

Încât pentru *limba română* autorul se exprimă în următorul mod: „De când cu cercetările lui Schlötzer și ale lui Eder eramă aplecați a privi pe români de ună popor *slavă*, descendenți ai vechilor daci séu geți, cari s'arū fi amestecatū cu învingătorii lorū, cu romanii. Astfelū se credea a se esplica, că valachulū, carele și-a căpētātū acestū nume dela slavī și dela germani, se numesce pe sine însuși „roman“. Însă unū învățatū alū acestui poporū, a cercatū nu de multū, în contra opiniunei dominatōre, a deduce originea curatā a compatrioților sei dela acei romanī, cari

¹⁾ Compr. Const. P. V. Ed. 21.

transplantați mai înainte în Dacia, erau trecuți de Aurelian și ear înderēt peste Dunăre. În conformitate cu Gibbon și cu Danville însă, fără a ave cunoscință despre acesta, domnul Petru Maior¹⁾ susține că atuncea nu toți, dar numai cei mai puținii romani și-au părăsiti patria loră cea nouă, și că acestia suntă strămoșii valachilor de astăzi, așa dară cesti din urmă ar fi romani. Recensentulă învățatū alū opulū dlui Maiorū în „Wiener Lit. Zeitung“ admite această dovadă în principiu și, deși dînsulū ține, și pōte cu dreptulū, o amestecare a coloniilor romani cu Daciū indigeni ca probabilă, totuși susține în contra lui Sulzer, carele află în limba română patru din optū părți de origine latină, trei din optū părți de origine slavă, și una din optū părți de altă origine, — precum că nici alū sutălea cuvēntū din limba română nu este slavū. Mai amintimū la acestū locū, că chiarū și în granița slavonă și croată se aude adesea numele de *valach*, deși n'are nici unū descendinte alū acestui poporū acolo pămēntū de moșneanū; prin acestū nume vrea numai slavulū catholicū să desemne în batjocură pe consăngeanulū seu sērbū seu croatū ortodoxū. “²⁾

Apoi la altū locū țice, continuāndū despre limba română : „Limba valachă este justificată prin opulū lui Maiorū ca fică a limbei romane și, deși nu se admite, că ea arū fi limba latină curată poporală a strămoșilor lorū, totuși se recunosce, că abaterile ei dela construcția limbei romane nu se potū explica nici din limba slavă, nici din cea gotică“.

La §. 15 despre construcția trupulū și despre nutrețū scrie cu privire la romani următoarele : „Pre lângă o mulțime de particularități grănițerulū *valachū* are cu celū *slavianū* multe comune, și departe nu se pare a fi o creatură atātū

¹⁾ Geschichte des Ursprungs der Römer in Dakien, geordnet von Peter Major von Ditscho St. Marton, Protopopen und bei dem hohen königl. ungarischen Statthaltereii-Rath Bücherrevisor, Ofen. 1812. 4. (in walachischer Sprache). Siehe wiener Lit. Zeit. 1813. S. 155 u. s. w. Őre nu s'arū putē procura acestū documentū atātū de interesantū și de prețiosū pentru noi, romani, seu cel puținū o copie după elū? P. Br.

²⁾ Wiener Lit. Zeit. 1558, 1559.

de părăsită de natură, precum se încercă a se dovedi; *de* *contră d'ensulă arată prin o statură plăcută originea nobilă.* Deși nu sémănă cu slavul în mărima trupului, statură sveltă și în rotunđimea corpului; din contra se arată la vedere ósele lui cele tari, corpul lui e îndesat și musculos, colórea peliței lui inclină spre galbină, fața-î e lungurétă și uscăciósă, fruntea scundă. Însă de sub sprîncenele lui cele stufose aparú o păreche de ochi plini de o expresiune cruntă, proporțiunile trásurilor fetei și a tuturor membrelor corporale nu sîntú nicăiri vătámate... femeile sîntú pre lângă tótă statura lorú îndesată de o rară frumsetă. Ca și slavul crește și românulú nedesmerdatú, ajunge de timpuriú în etate pubertății și se însóră curêndú.

„Moși cu treiđeci și câți-va ani nu sîntú tocmai rarități. Pre lângă tótă pubertatea lui timpuriă românulú ajunge adeseori la mari bêtrânețe. Nu numai în Scandinavia, Rusia și în Northumberlanda ajungú ómenii la índoita etate ómescă. Mareșalului Mercy i-se prezentase unú valachú din districtulú Caransebeșului, carele a fostú ajunsú la vêrsta de 172, ear soția lui la 164 ani. Vieța lorú conjugală a duratú 147 ani; ambiú aú muritú la anulú 1728, ear portretele lorú se păstréză în galeria c. r. de picturí ¹⁾. . . .“

„Obiceiurile românilorú la nuntă sémănă în multe privințe cu cele ale slavilorú. Părinții mirilorú rênduescú tótă tréba, fără d'a se mai îngriji séu d'a întreba copii despre simțemintele lorú. Décă se întemplă ínsă, că părinții miresei nu se ínvocsú a da fata lorú după junele amorisatú, atuncea trebuie să se aștepte la răpirea fetei, ear după aceea remâne în grija preotului, a împăciui pe părinții ei. *Obiceiurile la nunta românilorú se distingú cu deosebire prin caracterulú lorú de moralitatea și smerenia miresei.* La petirea fetei trebuie să se pară ca și când arú voi să o ră-

¹⁾ Una copiă — decă nu chiarú originalulú (?) acestorú portrete a devenitú în posesiunea stimab. D. Ioanú Budințanú avocatú în Bocșa montană, și eú sîntú aplecátú a crede, că într'adeverú sîntú originalele. P. Br.

pească; ér mirésa 'și ia între văietare și plângerî remasă bună dela ai seî; prândește la masa muerilor, despărțită de mire, și abia încolo mai târziu depune vëlul, cu carele e învălîtă. Óspeții, după-ce și-ai esprimată gratulările lor și și-au depusă darurile aduse, primescú la plecarea lor cătră casă sárutarea miresei. A dóua ȓi după nuntă se ține unú ospetú mai íntimú între amicii mai deaprópe, la care ia parte și mirésa; ear după acestú ospetú se visitéză alătura miresei vitele și celelalte obiecte, cari le-a adusú în casă. . . .

„La români o prăjină cu o pânză, legată în vârful ei, arată casa, unde se află vre-unú mortú. Colórea albă a pânzei însemnézá, că mortulú a fostú flăcău, ear colórea roșie, că acela a fostú căsătoritú. Neamurile 'lú încungiură continuú, mână stândú în picióre lângă mortú și-lú stropescú cu vinú, de câte orî beaú, ceea ce se întemplă adeseorî spre salvarea sufletulú mortulú. Între lacrămi și văietări, cari țin neîntreruptú, se aședă a dóua ȓi cadavrulú în sicriú. Toți cei presentî sárută pe mortú, láudându-lú chiarú și dușmanii lui cei mai neîmpăcați, cari s'au presentatú teméndu-se de disprețulú comuné și de persecutarea mortulú, în casú dacă arú absentă din casa mortuară. Bocetele crescú la morminte, ear neamurile 'și rupú pèrulú de pe capetele lorú. Înaintea închiderii sicriulú se delătură plăcintele, cari se aflaú împreună cu mere, prune ș. a. de sub capulú mortulú, se punú la unú locú bunú și se ținú în mare cinste. La întórcerea dela ínmorméntare se observă o tăcere íntristată, íntreruptă numai prin laudele și venerarea mortulú. La casa mortuară se împartú între óspeți mânări și beuturî (pomană) și séra se íncheiă cu o cină și ímbétarea celorú presentî (!? P. Br.)

„Mormintele mortilorú iubiți se cercetéză adeseorî prin neamurile lorú și cu multă íntristare. La astfelú de ocasiuni se iaú mânări și beuturî, cari se aducú jertfă mortulú. A 3-a, a 9-a și a 40-a ȓi, apoi a 3-a, a 6-a, și a 9-a lună, după ȓiua morții, sântú dedicate acestorú jertfe. La ímplinirea anulú, se ímparte pomană între cei sáraci, ear bisericeii se

jertfesece ună colacū, o luminare de céră și o colivă. Ca să-arete jalea sa, românul 'și lasă capulū timpū mai îndelungatū neacoperitū. Lunia pascilorū merge comuna întrégă cu litiă la morminte, unde preotulū ține un parastasū și jertfesece. În curtea bisericei apoi se dă unū prânzū comunū, și se petrece până în adênculū noptii. . . .“

La românii transilvăneni Sulzer vorbește despre călușerū ca despre unū lucru fôrte caracteristicū, și uniculū jocū, pe carele 'lū admite dênsulū de origine romană. Acela se jôcă la rusale atâtū de bărbați singurī, câtū și în societate mixtă, în cercū, însă fără a-și da mânilē, cu bastône păcurăresci și prin mișcămintē și săriturī curioșe, adeseorī cu adaugerea unū mascatū. Unū altū jocū alū românilorū ardeleni e joculū *muntenescū* séu *cătănescū*, carele încă se jôcă séu numai de bărbați, séu de bărbați și de femeī laolaltă în curtea bisericeī, loculū obicinuitū de petreceri la românī.

Despre talentulū și crescerea grănițerulū în genere se exprimă autorulū cam în următorulū modū :

„Grănițerīi, atâtū slavulū câtū și sêrbulū, valachulū, secuīulū și germanulū, posedū escelente însușirī spirituale, și sub ceriulū aspru alū Carpațilorū și alū Alpilorū dinarici, și pe câmpiile vesele între Drava, Sava și Dunăre, se distinge grănițerulū prin talentulū seu. Capacitatea și puterea judecătīi lui rapide, perspicacitatea și spiritulū lui glumețū, și prezența lui de spiritū se arată în totū loculū. Doritorū de învățatură și docilū, elū posedē întocmai ca și suedianulū și moscovitulū multă perfecțiune mecanică și-și lucră singurū uneltele sale de casă. Între valachī nu arareorī se află chiarū și pictorī și sculptorī. Apoi în elocuență, când e vorba de apărarea causei sale, grănițerulū e ca unū Demosthene, și numai italianulū séu englesulū l'arū putē întrece în măiestria limbistică.

„Spre a-și arăta însușirile sale cele frumoșe în modulū celū mai strălucitū, grănițerulū n'are altă lipsă, decâtū de instrucțiune, ear acêsta, durere, îi lipsește cu totulū. Ignoranța

cea mai brutală se află la poporul de jos, cu deosebire între valachii cuprinși de superstițiunea cea mai proustă. În-mulțindu-se însă școlile și institutele de creștere în graniță, precum deja s'a făcut un început, și decă se va îngriji și de creșterea preoților și a învățătorilor, decă se va escita emulațiunea, diligența și activitatea grănițerilor într-un mod sistematic și se va ridica bunăstarea lor generală, atunci se vor putea desvolta și însușirile cele frumoase ale acestor popore, cari deja acuma în casuri, unde împrejurările favorabile deșteptă talentele cele amorțite, seu unde geniul prin puterea lui proprieă străbate la ivelă, dau destule probe strălucite. Cine ară mai și dubita despre capabilitatea culturală a unor națiuni, cari numără între strămoșii săi bărbați *ca Huniađii cei mari* (wie die grossen Hunyade), pe un Vucassovic, nemuritorul edificator al drumului Luisianu (Luisenstrasse). Astăzi deja s'a ridicat în granița întregă gradul de cultură, seu cel puțin aspirațiunea la cultură, încât departe nu mai seamănă cu starea culturală înainte de 50 ani. În fiă-care provincă s'a înmulțit școlile comunale, și apăsarea timpului, jertfele cele mari, cari se cer, nu au putut opri o mulțime de comune, a înființa astfel de institute. . . .

„Resbóiele perpetue, vecinătatea turcilor, anarchia îndelungată, d'aci corupțiunea celor dela putere, absența frecuentă a superiorilor lor și constantul lor schimb, lipsa de instrucțiune sistematică în religiune și moralitate, au conlucrat pre lângă alte momente influințătoare la formarea caracterului grănițerului, și pre lângă totă divergența lui produsă prin origine, religiune, climă și natura țerii, acelea împrejurări au dat în totă granița totu același efect, ear în caracterul poporelor grănițeresci, cu deosebire însă în acela al grănițerului slav și valach multă conformitate.

„Astfel se critică în genere indolența lor cea mare, care adeseori devine o adevărată aversiune în contra muncii. Erna întregă o petrece grănițerul, decă nu-lu chiamă cumva serviciul militar, într'o leneviă completă; însă și vara, când

lucra la câmp, plécă d'acasă diminéța târziū, ear dela câmpū vine séra de timpuriū acasă. Orī-ce neajunsurī, secetă, be-teșugurī, morburī contagióse între vitele domestice, se atribue duchului reū, și desperatū în nenorocire esclamá dēnsulū : décă nu ajută Dumneđeū, apoi lucrulū nu ajută. Nemicū nu póte să-lū pună în activitate, nici o admoniare, nici unū avantagiū, nici chiarū lipsa. Cu o încăpăținare de ferū grănițerulū ține la obiceiurile cele vechī, ear la valachū există proverbulū : așa amū aflat, o așa voiū s'o lasū. Acéstă antipatiă în contra novațiunilorū, obicīnuită la fiă care țeranū, se esplică la grănițerū póte prin aceea, că mai năinte nu numai s'aū comisū o mulțime de erorī întrū alegerea mijl-celorū pentru ridicarea simțului de activitate, dar și prin schimbarea repetită a sistemelorū de administrare, fără a lua în considerare și a împlini și dorințele lorū proprie. Acésta indolență și leneviă însă nu privesce femeile, carī sūntū fórte casnice și muncitóre, mame duióse și îngrijitóre, apoi soțī indulgente și servile. Se înțelege, că și între bărbați se află excepțiunī onorabile, nu numai individuale, ci de comune și cercurī întregī.

„Pe lângă indolența grănițerului se mai asociază încă și alte vițiī, carī facū reulū și mai mare; acelea sūntū neeconomisarea și înclinarea lui spre desfrânări. Neputēndū împărți bucatele conformū trebuinței anului întregū, elū le consumă fără cruțare, fără a se mai îngriji, că apoi de unde să-și câștigue pentru restulū anului. Apoi să mai adaugemū aici aplecarea lui nemărginită la beuturī îmbătátore, cu deosebire pe timpulū ferberēi de rachie. Însē pe câtū e grănițerulū neînfrēnatū în plăcerī, pe atātū de tare e în suportarea lipsei. Îndată-ce și-a consumatū provisiunile, începe a cruța și în casurī de fómete, carī mai adeseorī se întēplă din cauza desfrânărilorū sale decâtū din cauza secetei etc. elū scie să rabde cu o tenacitate admirabilă. E întrebarea, décă vre-unū altū poporū civilisatū europeanū s'arū puté mulțumi atâtea țile cu o mestecătură grețósă neconsumabilă de cójă

de lemn, pafe mănunțite ș. a. numită de grănițerū în sinamăgirea sa „*pâne*“, ca locuitorulū flămârdū alū graniței caroliane la anulū 1806, alū banal-gradisciei, valach-illiriculū și alū marginei transilvane la aniī 1815 și 1816.

„Aplecării spre desfrênare în consumarea mâncărilor și beuturilorū i-se atribue și marea sensualitate a granițerulū, carea se manifestéază în amorulū lui. Ce e dreptū, elū ține la onórea virginității fôrte multū, și adeseorī infanticidiile se potū atribui numai rușinei, de care se teme fata decăduță. Între muierī însă nu domnesce totū aceeași moralitate curată.“

P. Broșteanu.

LUCRULŪ DE MÂNĂ ÎN ȘCÓLE.

I.

La tóte popórele, conscie de însemnătatea educațiunei, se sulevéază de vr'o dóuē deceniī o cestiune în sferele didactice, cu o serioșitate fôrte viă. În timpulū din urmă acéstă importantă cestiune preocupă nu numai pe cei chemați în specialū pentru îngrijirea de cele ale învățămêntulū publicū, ci pe totū omulū, căruia îi zace la inimă înaintarea culturai și buneī stări a omenimei.

Nouēspredece seculī, aprópe încheiați, după era mântuiriei, a trebuitū să muncéscă omenimea necurmatū pentru aflarea celorū mai practicabile mijlóce și metodurī, prin carī să se pótă împărtéși cu mai multă înlesnire din generațiune în generațiune câte și mai câte cunoscințe accesibile pentru înaintarea ființei omeneșci până la celū mai înaltū gradū posibilū de perfecțiune. Secululū din urmă, numitū alū luminilorū, i se atribuisse deja meritulū, cumcă, precum în celelalte direcțiuni, așa și pe terenulū educațiunei, a ajunsū culmea buneī întocmirī. Când se susține acésta cu tótă mângăerea, éta se ivesce o córdă discordantă, care conturbă cu tótă forța echilibrulū baselorū educațiunei de până acum. Se ivescū unele voci puternice, carī strigăū în gura mare: Direcțiunea e greșită, bazele sântū

false! Educațiunea nu prevede toate trebuințele chemării individului, nu cultivă pe omul întreg. Înzadară s'a au svêrcolitu icî-colea unii cu sângele înferbântat să nege această afirmațiune și să facă să dispară acele voci cutezătoare. Vocile ce strigău: reformă, au avut dreptate și deci a trebuit să triumfe în butulă tuturoră contrariloră, cari în cele din urmă trebură să amuțescă și să capituleze.

Lucrul de mână a fostă chematū să'si ocupe loculū în programulū educațiunei omului, — unū locū, care pe nedreptulū, și în contulū fericirei omenimei înseși, s'a ținutū vacantū timpū atătū de îndelungatū. — Deprinderile mânei, cari forméză a dóua jumétate a învățămêntului generalū nu aū mai pututū rămâné neconsiderate de lumea pedagogică, pentrucă ele au de a întregi cultura omului față în față cu deprinderile puterilorū spirituale și prin urmare își aū loculū lorū în fiăcare institutū de creștere și de învățămêntū, care e chematū a provedé cultura generală a omului.

Mulți póte s'orū mai întreba încă, pentru ce?

Priviți pe omū ca omū, — reflectați la legătura nedeslipită a celorū doué jumătăți (spiritū și corpū), cari forméză ființa lui numai strînsū legate între olaltă, — reflectați mai departe la chemările omului pe pământū și la trebuința de a-i desvolta în egală măsură toate puterile, ce i le-a datū buna natură în stare embrională, — și veți afla cu tótă pozitivitatea: pentru ce.

E mai presusū de tótă îndoieła, că omulū a trebuitū să reflecteze la puterile sale proprii și la trebuințele, la cari are de a'si aplica acele puteri în viață și de aci a simțitū trebuința de școlă. Enigmatică este numai, că cum s'a întêmplatū, ca omenimea să întocmescă școlă de până acum exclusivū numai pentru deprinderea și desvoltarea puterilorū unei părți a omului, adecă a spiritului? — pentrucă cetitulū, scrisulū, socotitulū, și celelalte obiecte de învățămêntū ale școlerorū nóstre de ađi nu îngrijescū decâtū numai de desvoltarea, agerirea, abilitatea spiritului. Póte óre să producă

ceva spiritulă fără ajutorulă corpului, carele este organulă aceluia? De sigură, că nime nu va răspunde afirmativă la această întrebare. Decă stă lucrulă astfelă, și încă chiar în prejma stăruințeloră unilaterale: de a cultiva numai spiritulă, ore nu este mai mare posibilitatea și ușurința de a-lă cultiva pe acesta, decă se cultivă mai ântâiă organulă lui, corpulă?

Priviți înclinările unui copilă și veți afla măsura, ce trebuie observată la educațiunea lui! Obiectele, ce 'lă încunjură, ajungă la cunoscința spirituluiă lui prin organele corpului, prin pipăitū, gustū, mirosū, auđū și vedă. Spiritulă lucră, dar nu singură, ci prin organele corpului.

Organele corpului, prin cari lucră spiritulă, trebuie prin urmare cultivate, și anume în mai mare măsură acelea, cari îi aducă aceluia (spirituluiă) mai mari serviții în direcțiunea executării diferiteloră lipse, cari condiționează esistența omului. Să luămū exemple reale.

Copilulă, când începe a umbla în picioare, totū ce vede, apucă în mână și cercă a face felū de felū de schimbări cu acele obiecte, preste cari se vede stăpânū. Ia cărbuni și fixeză pe vatră, seū ori unde ajunge, figuri de omū, de animale, de case etc. Apucă găteje, le împlântă în pământū ca să închidă o grădinuță. Adună petrii și cărămiđi seū câte o grămadă de noroiū, ca să zidescă o casă și altele multe. Lucrurile, cari aū ajunsū la cunoscința spirituluiă lui, cercă a le reproduce prin lucrarea delicateloră sale mână. Ochii îi spunū, ce a făcutū bine și ce răū, de unde urméză, că răulū îlă îndreptéză în bine. Aș vré să știū, decă s'arū puté afla unū astfelū de măestru, care să fiă în stare a ținé pe unū copilū în linisce fără de a face ceva cu mânilă, nu mai multū, decâtū o singură đi!

Spiritulă copiluluiă face neconținutū felū de felū de combinațiuni, cari nu le lasă abstracte, ci voiesce a le traduce în realitate, a le executa prin mijlocirea mâniloră și cu ajutorulă ochiloră. Acesta ne indică direcțiunea chemării lui

în viață. *Mintea dictază, ear mânilu lucrază.* Totu acesta trebuie să ne normeze modulū educațiunei lui, forma și materia cualificațiunei lui. De aci datorința sântă a școlei: de a învăța pe copilū *nu numai a sci,* ca până acuma, *ci și a putē.* Étă, pentru ce sântu chemate deprinderile mânei a întregi învățământulū din școlă!

Vomū trece la principiū speciale.

G. Moianū.

CÂTEVA OBSERVĂRI ASUPRA SCRIERILORŪ DIN POPORŪ ȘI PENTRU POPORŪ.

Sciutū este, cum până la începutulū acestui secolū, poporulū de rëndū a fostū cu totulū neluatū în sēmă. Opinca, cum amū đice noi, cu tótă a ei comóră de gândiri, de nimicū nu era bună. Secolulū nostru, după mari sbuciumări sociale, a începutū să dea păturei pururea tineră și plină de vieță a poporului, atențiune din ce în ce mai mare.

Pe când mai nainte credințele, obiceiurile și tóte deprinderile țerēnesci erau, putemū đice, obiectū de disprețū și compătımire, — dela unū timpū, ómeni de valóre necontestabilă începū a se interesa de lumea de idei, în care poporulū de rëndū își petrece vieța sa.

Și nu e decâtū lucru firescū, decă s'a trecutū dela unū extremū la altulū. Că literatura poporală are o însemnătate ne mai audită, că archeologulū, istoriculū, filologulū, dimpreună cu toți câți sciū și potū să țină în mână unū condeiū aū să se năpustescă asupra ei, fiindū unū isvorū în veci nesecatū de mitologiă, de istoriă, de limbă și cum le mai chiamă. Acesta fiind-că se credea, că totū ce se aude în poporū e fētulū propriei sale fantasii și câtū pentru vechimea productelorū acelei fantasii era o convingere generală, că de origine n'o să le dai, decâtū în cea mai întunecată vechime, ear la unele de locū.

Făcēndu-se însă cercetări mai întinse s'a aflatū, că basmele seū poveștile — și cele đise mai alesū la ele se referū —

nici pe departe nu au însemnătatea, ce li se da la început. O poveste audită dela un moșnegă din creeri Carpaților, decât ai voi să cauți, o vei afla adesea și la sârbi, și la bulgari și în preajma Apeninilor și Pireneilor și prin Svedia și Norvegia, la țeranul rus și chiar în fundul Asiei. Pote vei da de elementele ei în literatura nesfârșită de bogată a vechilor locuitori dela pôlele munților Himalaia. Lucrul acesta s'a constatat de bărbați competenți în materie.

Statorită odată, că fondul basmelor și al poveștilor de cele mai multeori e același la mai multe năruri deodată, valoarea lor istorică se reduce firesce nespuse de multă. Ce privesce limba, apoi cea mai vechiă, mai încărcată de archaisme și prin urmare mai rentabilă de a face studii asupra ei, e aceea a colindelor și mai rară a bocetelor la noi, la români. Și tocmai în această direcție nu s'a făcut decât puțin la noi în Ardeal și părțile ungurene. Colindele publicate și corese nu sânt de preț, ca graiul. Fondul și forma acestora încă e de tot interesul, uneori.

Graiul celorlalte genuri de literatură populară a poveștilor, anecdotelor, a baladelor și doinelor, e acela, de care se folosește el, țeranul, în daraverile lui de toate zilele. Astfel, ori că-ți torce firul unei povești, ori că te ia la vorbă cu el despre nevoile vieții, totu acolea ese.

Mai e de considerată, că — în urma, traiului nostru amestecat cu alte năruri — în unele părți țeranul român se folosește de un grai stricat în mare măsură, mai ales în ce privesc frumseța esternală a limbei. Apoi adesea aud sunete, al căror semn înzădară 'lu vei căuta în alfabetele cunoscute.

De aceea nici că avem vr'o poveste ori anecdotă reprodusă întocmai pe tocmai cu graiul popular din locul, unde a cules respectivul adunător.

Acestea premise, vinu a constata, că după-cum mi-se pare, două sânt scopurile, ce le urmărim, când risciem lumea fantastică. despre smei, bălauri, Feți-frumoși, Ilene-Co-

sândene, lumea urieșilor și a isprăvilor peste fire, în povestirea cărora își află plăcere mintea și inima țeranului netrecută pela capiștea spoelii. De o parte — așa cred — se are în vedere o țintă curată științifică, de altă parte una literară. Pornind din punctul d'ânteiu de vedere ai să dai învățărilor, ce cu astfelu de lucruri se ocupă, materie de studiatu. Și aci e de mare interesu o frasă, adesea unu singuru cuvântu, nu numai fondulu. Drept-aceea se recere ca culegătorulu să fiă cu multă luare aminte și, pe câtu numai e posibilu, să reproducă cu o extremă fidelitate aceea ce i se spune, să fiă numai urechi, cându ascultă: „O fostu o babă și unu moșnegu...” O necontestabilă valoare științifică nu potu să aibă decâtu bucașile de literatură poporală culese întocmai, după cum se dăc.

De sine se înțelege, că cei chemați voru sci ei apoi, ce e de făcutu și de dresu, ca să-ți stórcă nisce conclusiuni, la d'al de caru tu, ca omu mărginitu, nici că te-ai cugetat.

Cându dăcemu însă, că bucașile de literatură poporală trebuie să se culégă întocmai după cum se audu, nu putemu să nu ne facem totodată și rezervele noastre față de cuvintele urite cari nu póte cere nime să se reproducă prin scrisóre. De asemenea vomu susține că culegătorulu are nu numai dreptulu, dar și datorința de a nu eternisa pe acele cuvinte străine, cari prin contactulu d'ilnicu cu străini caută a se furișa în limbă și a dobândi dreptulu de cetățeniă în aceea fără nici unu titlu. Să gândim numai la cuvintele ce le aducú cu sine acasă concediații din vieța ostășescă. Din momentulu, în care pretindem a ne fi apucatú de cultura limbei, trebuie să admitem și noi, fiă în măsură câtu de restrínsă, principiulu purismulu, pentru-ca să nu se mai sporéscă numărulu cuvintelor străine fără nici o necesitate, precum suntu bună-órá cuvintele: alcătuire, heleșteu, iarmarocu, plațu, chilipirú și musafirú ș. a.

Potú să fiă ómeni, cari să credă, că în întrebuintarea cătorva cuvinte bătute de toți sfinții, cu maři cu micí, zace

măiestria stilului populară. Asta credință mi-se pare falsă. A-și însemna omul 10—20 cuvinte folosite după obiceiul locului și în urmă a le împlânta ici și colea, ca să apară originală, nu e mare primăvară. Greutatea zace în fixarea întorsăturilor atât de sprintene, atât de firești și neîntrecute, că rămâi uimit în fața lor și-ți vine să te întreb, că de unde atâta farmec în graiul poporului? Ți-ai da jumătate din viață, numai să-l poți reproduce. Acesta e *fagurul de miere* al multă regretatului Eminescu, dar nu câteva cuvinte seci.

Eu cred dar, că frasa, ați atât de banală: „*Scrise întocmai după cum se dicu*“ își are, și trebuie să-și aibă și ea marginile sale. De-o parte e imposibilitatea aflării semnelor corăspundătoare unor sunete, ce se aud în popor; de altă parte trebuie să treci cu vederea câteva cuvinte, pe cari bunăcuviința, estetica, eufonia și demnitatea limbei te fac să le lași la o parte.

Lustrul orbitor al graiului populară zace, precum amă mai disă, în măiestria neimitabilă, ce se observă în felul cum se înșiră și mlădiează cuvintele unul după altul. Și în astă privință limba țerenăscă — în tôte ținuturile locuite de Români — e ună adevărată isvoră nesecată de expresiuni și întorsături artistice, ce te pună în uimire. Aceste, mai alesă aceste, *au să fiă scrise întocmai după cum se dicu*, căci în ele zace aprăpe totă farmecul limbei și sântă de celă mai mare interesă pentru statorirea prosei literare.

Când vorba e dar despre scrieri *din poporă*, așa credă, că mai alesă acăsta e a se avea în vedere.

Ear ce privesce scrierile „din poporă pentru poporă“ și preste totă scrierile menite pentru poporă, a le scrie pe acelea într'o limbă stricată, numai fiindcă așa se vorbește în cutare ținut, a avea în vedere câteva cuvinte, putemă dice parasite pe corpulă viă ală limbei și nu mai alesă aceea ce se pôte numi sufletulă ei, lume întorsă mi-se pare.

Între pedagogi e lășită vorba, că pentru copii e bună ceea-ce este *mai bună*. Totă cu atăta temeiă se pôte dice

și despre scrierile „din poporū pentru poporū“, că *bun-* sîntū acelea, ce și ca *fondū* și ca *formă* sîntū *mai bun*. Despre fondū sciutū e că, de cele mai multe ori, e o aș. comoră de imaginație în produsele minții țerēnesci, că cel-
mai geniale scrieri literare devinū palide și spălăcite în ase-
mēnare cu ele. Ce sîntū încurcăturile din celū mai de renum:
romanū, pe lângă acele dintr'o poveste frumoasă?! Totū astfelū
e și cu poesiile.

Credū dar, că în bibliotecile populare, menite anumi:
pentru poporū, n'aū să între decătū bucăți alese pe sprin-
cēnă, perfecte în tōtă privința, căci numai ce e *mai bunș.*
e destulū de bunū și pentru *elū* ca și pentru copii. Acēsta
mai bine o sciū aceia, cari petrecū neîntreruptū la țēră.

În adunarea generală de astă vară a Asociațiunei transilvane
s'a decisū înființarea unei biblioteci pentru poporū. În acestea
de sigurū, aū să între și bucăți de literatură populară. Astă
împrejurare m'a făcutū să me cugetū multū asupra lucrului
și în urmă să facū aceste observări. Sîntū, ori nu sîntū
la locū, despre acēsta vorū judeca cei competenți.

G. Sima alū lui Iónū.

LITERATURA POPORALĂ.

DOINE.

Frunđă verde de sēcară
Mi-a venitū o veste-asēră,
Că mândra zace să mōră,
C'o dōre la inimiōră.
Nu sciū Dōmne, cum m'aș face
Să me ducū să vēdū cum zace,
Cu fața cătră pārete,
Cu gura friptă de sete,
Să-i daū vinū cu apă rece

Bóla mândrei dór i-a trece.
Și de-aș călca délurile
Să-ī aducū leacurile:
Din trei pomī trei rāmurele
Să le bagū în trei ulcele
Să le scotū séra la stele
Diminéța la rēcōre
Điua la amēđi la sóre
Să-mī punū pe mândra 'n picióre ¹⁾.

¹⁾ Din Restoșnea.

Pe celū dealū pe celū colnicū
 Merge-o pruncă și-unū voinicū,
 Amēdoī unū mērū māncāndū
 Și cu ochiī lăcrēmāndū,
 Prunca cătră pruncū dīcēndū
 Și din gură cuvētāndū:
 Bade bădișorū cu dragū
 Învață-me ce să facū,
 Că eū când te vĕdū pe tine
 Plānge inimuța 'n mine,
 Nime n'o pōte opri
 Numāi tu dacă-ī voi? ²⁾

*

Lumea totū me dosădesce,
 Cumcă mândra mĕ orbesce.
 Dīcă lumea ce va vrea
 Eū nu lasū pe mândra mea;
 Dīcă lumea ce-a voi
 Eu cu mândra m'oiū iubi.
 Mulți orū dīsū și s'orū juratū,
 Că mândra m'o fermecatū,
 Dar' eu credū că-sū fermecatū
 De-alū mândrei sufletū curatū.
 Rogu-me luī Dumneḑeū
 Să nu dāmū de vre unū rĕū,
 Să nu cadū în vre-o ispită,
 Să lasū pe mândra iubită,
 Să nu-mī vină vr'unū gāndū slabū
 Să lasū pe cine mi-e dragū. ³⁾

*

Duce-m'aș cu luna 'n norū,
 Nu mĕ potū de-alū mândrei dorū;
 Duce-maș cu stelele,
 Nu me lasă mândrele. ⁴⁾

*

De-aci până la mândra
 Scurtă mi-o părutū calea,
 Dar' dela mândra 'napoi,

Înapoi și pân' la noi
 Este-o luncă pustiită
 Cu multū uritū îngrădită. ⁵⁾

*

Trandafirū brașovenescū
 Totū staū și me socotescū
 Din două, cari să iubescū?
 Aș iubi pe cea mai mare,
 Cea mai mică-mī place tare,
 Aș iubi pe cea mai mică,
 Cea mai mare-ī mai voinică. ⁶⁾

*

Maică, inima me dōre
 Să me ducū în șĕḑetōre,
 Că merge și mândra mea,
 Să vĕdū cu cine-a ședē.
 De-a ședē c'unū omū de trĕbă,
 De trei-orī mi-a fi mai dragă,
 De-a ședē c'unū blĕstĕmatū,
 Până-ī lumea n'o mai catū. ⁷⁾

*

Haī mândră la cununie
 Până-ī frunḑa verde 'n vie,
 Dacă frunḑa s'a usca,
 M'eī chema și eū n'oiū vrea. ⁸⁾

*

Trandafirū cu patru foī,
 M'au cerutū la maica doī,
 Unulū Miercurī, altulū Joī,
 Unulū bĕtrānū și bogatū,
 Altulū tinerū și sĕracū.
 Spune-mī mie puiū de cucū
 După care să me ducū? ⁹⁾

*

Bădiță cu șese boī,
 Când îi trece p'lāngă noi
 Pune clopote pe boī,
 Cu șinōre de mĕtasă

²⁾ Din Tătărlaua. ³⁾ Din Măderatū. ⁴⁾ Din Reteagū. ⁵⁾ Din Unguref.
⁶⁾ Din Bouțariū. ⁷⁾ Din Toplița romānă. ⁸⁾ Din jurulū Bistriței. ⁹⁾ Din Zăicanf.

Să te-audă bade din casă,
 Eū la maica m'oiū ruga
 Să-mi deschidă ferésta,
 De-oiū fi mórtă de betégă
 Într'unū cotū m'oiū ridica
 Să mă uitū la dumneata. ¹⁰⁾

*

Frunđă verde de trifoiū,
 Cândū trecī bade pe la noi,
 Nu te uita oblu 'ncurte,
 Că eū amū duşmane multe,
 Ci te uită preste satū,
 C'orū gândi că ne-amū lăsatū,
 Şi te uită la pământū,
 C'orū gândi că neamū uritū. ¹¹⁾

*

Să sciū bade că-ī veni,
 Calea Ńi-o-aşī podobi,
 Totū cu florī şi totū cu érbă,
 Să-Ńi fiū, bade, Ńie dragă
 Şi cu frunđe de georgine
 Să me iubescī tu pe mine. ¹²⁾

*

Cândū trecī bade pe la noi
 Pune clopote la boī,
 Să te-audū dela răsboiū
 Şi le leagă cu mētasă,
 Să te audū bade din casă,
 Şi le légă cu şinóre
 Să te-audū din şiedětóre. ¹³⁾

*

De-Ńi e dragū, badeo, de mine
 Lasă-Ńi plugu 'n două Ńile
 Şi hai în Sibiiū la mine,
 Şi întrébă pe podarulū:
 Unde şede poticarulū?
 Că 'n fereşŃi

Suntū florī domnescī,
 Lesne, bade, mă gănescī,
 Şi 'n portiŃă
 'Ī rujuliŃă,
 Şi la pórtă
 'Ī ruja 'nvóltă,
 Şi 'n pălanū
 'I măgheranū. ¹⁴⁾

*

Ce-mi e dragū mi e pe lume
 Mērulū roşū pădureŃū
 Şi badea cu pērulū creŃū,
 Pērulū lui totū e inele,
 Gura lui fagurū de miere. ¹⁵⁾

*

Cine-a început dragostea
 N'a sciutū ce va urma,
 Că va sdrobi inima. ¹⁶⁾

*

Cātu-ī lumea şi pământulū
 Nu-ī nimica ca uritulū,
 Negru-ī, negru şi pământulū,
 Dar nu-ī negru ca uritulū. ¹⁷⁾

*

De-aş muri să morū amu,
 Alătura cu mândru.
 De-aş muri, să morū astară
 Cu capulū la mândra 'n pólá.
 De-aşī muri, cândū aş muri,
 Nimicū nu mi-aş bănuī,
 Să sciū numai c'am muritū
 Pentru cine amū iubitū. ¹⁸⁾

*

Doină, doină, glasū de jale
 Tu 'ndulcescī Ńilele mele;
 Doină, doină, glasū de dorū,
 Tu nu mă lăsa să morū. ¹⁹⁾

Adunate de *Ioanū Popū Reteganulū.*

¹⁰⁾ Din Sânto-Jude. ¹¹⁾ Din Reteagū. ¹²⁾ Din Blaşū. ¹³⁾ De pe Těrnave.
¹⁴⁾ Din Tătarlana. ¹⁵⁾ Din Pietrosu. ¹⁶⁾ De pe Crişū. ¹⁷⁾ De pe Someşulū
 mare. ¹⁸⁾ Din BistriŃă. ¹⁹⁾ Din Sohodolū l. Aradū.

PARTEA OFICIALA.

Nr. 26/1890.

Procesu verbalu

alü comitetulu *Asociațiunei transilvane pöntru literatura romänä și cultura poporulu romänü, luatü în ședința dela 4 Februarie n. 1890.*

Președinte: George Barițiu. Membrii prezenți: Dr. Il. Pușcariu, vice-președinte, Ioanü Hannia, E. Măcellariu, Parteniu Cosma, I. Popescu, Z. Boiu, I. St. Șuluțiu, Ioanü G. Popü de Galați, G. Candrea, cassaru, Nicanoru Frateșiu, controloru, N. Toganü, bibliotecaru.

Secretaru: Dr. I. Crișianü.

Nr. 1. Societatea „Transilvania“ din Bucuresci, prin hartiä sa dto 14. Decembre 1889 Nr. 48, cere sä i-se trimitä unü conspectü despre toți elevii meseriași, pe cari îi susține dënza și cari se aflä actualminte la invätäturä, ca sä pötä informa adunarea generalä despre starea lucrulu. (Exh. Nr. 389/1889).

— Spre sciința cu aceea, că conspectulu cerutu s'a transpusü numitei societäți pe cale presidialä incä la 31. Decembre 1889.

Nr. 2. Direcțiunea școlëi civile de fete a Asociațiunei subșterne prin hartiä sa dto. 29 Decembre 1889 Nr. 31. procesulu verbalü, luatü în conferința corpulu didacticü dela 24. Decembre 1889. (Ex. Nr. 390/1889).

— Protocolulu substernutu servesce spre sciința, necuprinđendü concluse, cari sä reclame aprobarea specialä a comitetulu.

Nr. 3. Administrațiunea tipografiei archidiecesane subșterne cu datulu 31. Decembre 1889, spre achitare, 2 conturi, anumitu: unulu pentru föia „Transilvania“, semestrulu II., în suma de fl. 335.85, și altulu pentru „tipărituri diverse“ în suma de fl. 12.92. (Ex. Nr. 392/1889).

— Conturile subșternute se transpunü cassarulu Asociațiunei, d-lui G. Candrea; cu însärcinarea de a le achita.

Nr. 4. Magistratulu orășänescü din locü, prin hartiä dto. 3. Ianuarie a. c. Nr. 20, invitä comitetulu sä notifice d-lui vice-comite alü comitatulu Sibiiü, într'unü terminü preclusivü, numele, caracterulu și locuința plenipotențatulu seü, carele va avea sä-i esercite mandatulu de membru la ședințele reprezentänței orășänesci. (Ex. Nr. 5/1890).

— Spre sciința cu aceea, că pașii de lipsä s'aü făcutü pe cale presidialä, incredințatü fiindü cu esercitarea numitulu mandatü vice-președintele Asociațiunei, dlü Dr. Ilarionü Pușcariu, archimandritü și vicaru-archiepiscopescü.

Nr. 5. Directorulu despărțemëntulu I. (Brașovü) alü Asociațiunei transilvane, prin hartiä dto. 30. Decembre 1889 Nr. 899, subșterne spre revisuire protocolulu adunării generale a despărțemëntulu din 27 Decembre 1889 dimpreună cu raportulu subcomitetulu căträ acea adunare, apoi protocolulu subcomitetulu din

4. Decembre 1889 și în fine suna de fl. 80 taxe restante pro 1880 de membri vechi, și se roagă, ca membrilor, cari din cauză, că au fost rămasă în restanță cu taxa, nu li s'a trimisă la timpul său foia „Transilvania“, să li-se trimită numita foia acum ulterior și pentru trecut.

Din protocolul adunării generale se vede :

a) că, pe baza raportului general al subcomitetului, adunarea a luat cu plăcere la cunoștință, că subcomitetul a executat concludul adunării generale dela 29. Septembrie 1885 din Codlea, scoțându în tipar disertațiunea d-lui I. Comănescu, intitulată „O privire asupra trecutului și prezentului comunei Codlea“ ;

b) totu în legătură cu raportul numit adunarea a însărcinat de nou subcomitetul, ca să stăruască cu toate mijlocele pentru reorganizarea, respective crearea de agenți comunale ;

c) adunarea a însărcinat subcomitetul, să studieze din nou cestiunea școlii de țesut, proiectată a se înființa în Săcele încă la anulul 1881, căutându modalitatea potrivită în scopul realizării acestei cestiuni ;

d) exemplarele restante din disertațiunea d-lui I. Comănescu să se desfacă în favorul membrilor din departământ ;

e) adunarea a hotărît, ca comitetul central să fiă rugat a încredința pe funcționarii departământului cu încassarea taxelor dela membrii ordinari din departământ ;

f) fiindu în ordine socotelele, din cari se vede, că cassa departământului s'a încheiat la 31. Decembre 1888 cu unu saldū de fl. 69.12, cassarului s'a datu absolutoriul ;

g) s'a decisu, ca din banii departământului să se creeze 2 stipendii à fl. 10 pentru cei, cari voru prezenta cele mai bune disertațiuni populare, menite a se ceti în adunarea generală a departământului ;

h) adunarea a decisu să întrevină la acestu comitetu, ca fostul teritoriu alu departământului I. (Brașovū) să nu se împartă, conformu proiectului aceluia, în 4, ci numai în 3 departăminte, rămânendu Săcelele și mai departe ca făcendu parte din acestu departământ ;

i) pentru fiă-care adunare generală să se pregătască o consemnare a membrilor ordinari ai Asociațiunei de pe teritoriul departământului ;

k) reconstruindu-se subcomitetul pe periodul 1890—1893, din membrii vechi s'au realesu d-nii I. Petricu, direct., Bart. Baiulescu, contr., Andr. Bârseanu, actuaru, și N. Petra-Petrescu ; ca membri noi au fostu aleși d-nii Vasile Voina, G. B. Popu și Arsenie Vlaicu, cassaru ;

l) disertațiunea insinuată de d-lu N. Petra-Petrescu „Despre institutele române de bani din Transilvania și Ungaria“, fiindu timpul înaintatu, nu s'a potutu ceti ; d-lu Petrescu a fostu rugatu să o publice în unul din organele noastre de publicitate ;

m) adunarea generală proxima se va ține în Săcele, avendu subcomitetul a fixa mai deaprobe timpul tinerii adunării. (Ex. Nr. 9/1890).

— Se adeveresce primirea sumei de fl. 80 cu aceea, că avendu organul Asociațiunei, conformu concludului adunării generale, ținute în Alba-Iulia (șed. II. Nr. prot. 39) a se trimite gratuitu numai

acelor membri ordinari cu taxă anuală, cari își plătesc taxele regulat, comitetul a trebuit și trebuie să se acomodeze celui concludu și să scotă în tipar în totu anul unu număr proporționat cu numărul membrilor, cari suntu în curentu cu taxele, și îi este astfel peste puțință a satisface reclamărilor după număr din anii trecuți ai fôiei.

Cuprinsul protocolului reasumat la punctele *a, b, c, d, f, g, i, k, l, m*, servece spre sciință.

Cătu pentru cererea (reasumată la pt. *e*) de a se încredința funcționarii despărțământului cu scoterea taxelor de pe la membrii, fiindu în consonanță cu concludul acestui comitetu dto. 4 Ianuarie 1889 Nr. prot. 10. se admite.

Cătu pentru modificarea propusă la proiectul de arondare elaborat de acestu comitetu, asupra aceleia va reveni comitetul, după-ce voru fi întrat datele cerute dela tôte despărțămintele.

Nr. 6. D-lu directoru de bancă și membru al comitetului, Parteniu Cosma, prin hârtia dto 20. Ianuarie a. c. Nr. 1796, ne încunoștințază, că dela 1. Iulie până în 31. Decembre 1889 densusu a mai colectat pentru școla civilă de fete fl. 1135.50, ér d-l Valeriu Bologa, dirigentul filialei „Albinei“ din Brașov suma de fl. 262.59 și că ambele aceste sume în totalu cu 1398.09 au fostu transpuse în contul nostru curentu dela „Albina“. În legătură ne transpune și consemnarea persônelor, cari au contribuit la colecta D-Sale. (Exh. Nr. 16/1890).

— Cu mulțumită spre sciință. Consemnarea transpusă va fi a se publica în organul Asociațiunei.

Nr. 7. D-lu Vasile Păteașu, preot în Ér-Hatvan, membru al Asociațiunei, se rógă a i se trimit fôia și fără a fi solvit încă taxa pe anul expirat, luându-se în considerare multele nenorociri ce l-au ajuns; taxa restantă o va solvi prin luna lui Augustu a. c. (Exh. Nr. 19/1890).

— Cererea d-lui Păteașu se încuviințază, avându a se face pașii de lipsă la administrațiunea tipografiei archidieceasane, spre a i se trimit și mai departe fôia.

Nr. 8. Urméză raportul secretarului II. asupra petițiunilor, cari au întrat la comitetu în urma concursului de sub Nr. 334 dto. 12. Novembre 1889, anumitu la 4 ajutóre create din suna de fl. 412.01 și din interesele aceste sume, ce s'a transpusu comitetului din fondul desființatei societăți academice „pentru sprijinirea juristilor sêraci din Sibiu“ și menite pentru 4 tineri români, născuți în Transilvania, cari studieză drepturile ca ascultători ordinari și cu succes deplin satisfăcător, la una din universitățile din patrie. Cereri au întrat cu totul 5.

Luându-se în considerare sporiul obținut de petenți în studiu, apoi anul, în care se află la studiu, precum și împregiurările familiare, se decide

— Se împărtaşesc cu câte unul din ajutórele mai sus amintite, odată pentru tot-deuna, următorii tineri, și anume:

1. Gavrilă Suciū, jur. an II. în Clujă; 2. Zosimă Chirtopă, jur. an III. în Clujă, și 3. Vasile Giurco, jur. an III. în Clujă.

Nr. 9. Neputându-se conferi unul din ajutóarele proiectate din lipsa de concurență, cari întrunescú tóte condițiunile recerute și pentru a nu se mai repeți concursul, se decide

— Suma ajutorului neconferit se va distribui în părți egale între cei trei tineri, cărora li s'a acordatú câte unú ajutorú prin concludul de sub punctul precedentú din acestú protocolú.

Nr. 10. La cele dóuë ajutóre de câte fl. 100 din concursulú repetitú cu datulú 21. Decembre 1889 sub Nr. 311, pentru tineri cu preferință din munții apusení ai Transilvaniei, cari arú voi se se perfecțiunea în o măestriá de lemnáriá mai perfecționată, a fútratú o singurá cerere, și anume a lui Florențiú Corcheșú. Peter-tele întrunesc condițiunile din concursú, nu și-a aflatú însă púin acum locú pentru invétare.

— Unulú din ajutóarele de fl. 100 se votéză tinérului Florențiú Corcheșú, cu aceea însă, că estradarea aceluia se face atérnitóre dela intrarea lui într'unú institutú eventualú la unú máestru de specialitatea cerutá în concursú.

Ajutorulú alú doilea, neputându-se conferi, dupá-ce nici o repetírea concursulú nu s'au insinuatú competenți, suma de fl. 100 se adauge la fondú.

Nr. 11. Secretarulú II alú Asociațiunei, prin hártia dto 4 Faurú a. r. subșterne spre censurare, rațiociniulú despre paușalulú de cancelariá pe timpulú dela Ianuarie 1887—31 Decembre 1889. (Ex. Nr. 24/1890).

— Se transpune spre censurare unei comisiuni în persónele d-lorú N. Frateșiú, controlorú, și G. Candrea, cassarú. Comisiuniá esmisá va avea să raporteze la timpulú seú despre starea lucrulú.

Nr. 12. Direcțiunea dela școlá civilá de fete a Asociațiunei prin hártia dto. 4 Faurú a. c. Nr. 33 subșterne spre revisuire protocolulú luatú în conferința corpulú didacticú dela 1 Faurú a. c.

Din protocolulú substernutú se vede, că în 1 Faurú, încheindu-se semestrulú I, s'au făcutú examene de probá în tóte clasele și din tóte obiectele, în prezența d-lui președinte și delegatú G. Barițiú, și a directorului școléi, că purtarea moralá, precum și progresulú din luna din urmă au fostú multámitóre. La protocolú suntú aláturate și clasificáunile pe semestrulú I. (Exh. Nr. 25/1890).

— Spre sciință.

Sibiiú, d. u. s.

George Barițiú m. p.
președinte.

Dr. Ioanú Crișianú m. p.
secretarú II.

Verificarea acestuí procesú verbalú se încrede d-lorú: Zacharia Boiú, Iosifú Sterca Șuluțiú, Nicanorú Frateșiú.

S'a cetitú și verificatú, Sibiiu în 6. Faurú 1890.

Iosifú Sterca Șuluțiú m. p.

Z. Boiú m. p.

Nicanorú Frateșiú m. p.